

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Το μέγαρο του Τατοΐου
περί το 1900

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗ ΜΑΙΡΗ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Όταν γεννήθηκε, στις 20 Μαΐου 1967, κανείς δεν φανταζόταν πως θα ήταν ο τελευταίος άνθρωπος που θα γεννιόταν στο τότε βασιλικό κτήμα του Τατοΐου. Σήμερα, 58 χρόνια μετά, κι ενώ το κτήμα έπειτα από δεκαετίες εγκατάλειψης ετοιμάζεται να «αναστηθεί» και να γίνει επισκέψιμο για το κοινό εντός του 2026 (σύμφωνα με τις επίσημες ανακοινώσεις του υπουργείου Πολιτισμού), ο Παύλος Ντε Γκρες μιλάει στα «ΝΕΑ Σαββατοκύριακο» για όσα «θυμάται» από το Τατόι, για τις οικογενειακές ιστορίες και τις προσωπικότητες που του έχουν αφηγηθεί οι δικοί του ότι πέρασαν από το σαλόνι του λεγόμενου ανακτόρου, για τις εντυπώσεις του όταν ο ίδιος επισκέφθηκε το σπίτι όπου γεννήθηκε και για τα όσα εκτιμά πως θα δει ενόψει της μετατροπής του σε μουσειακό χώρο.

Μας υποδέχεται στο εξαιρετικά λιτό γραφείο του, χαμηλά στην Ηρώδου Αττικού, μια ανάσα από το Καλλιμάρμαρο. Στον τοίχο δεσπόζει ένα μεγάλο ασπρόμαυρο φωτογραφικό έργο του αδελφού του, Νικόλαου. Στο γυάλινο τραπέζι μια λευκή πορσελάνινη κούπα διακοσμημένη με ένα έντονο μπλε σχέδιο, που, όπως εξηγεί, πρόκειται για τον συνδυασμό των αρχικών του ονόματός του και της συζύγου του, Μαρί Σαντάλ. Μετά την πρώτη χειραψία, κι αφού χαρτιά με σημειώσεις και ο απαραίτητος εξοπλισμός από τη μία και από την άλλη πλευρά έχουν τακτοποιηθεί, η συζήτηση ξεκινά με το πώς προσεγγίζει το γεγονός ότι ένας χώρος τόσο ιδιωτικός για τον ίδιο, όπως το σπίτι όπου γεννήθηκε, θα γίνει πλέον προσβάσιμος σε όλους.

«ΕΝΑ ΣΠΙΤΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ»

«Έφυγα από το Τατόι σε ηλικία επτά μηνών, οπότε δεν πρόλαβα να ζήσω το σπίτι μας, όπως ο πατέρας μου, όπως και οι πρόγονοί μου. Χαίρομαι που θα ανοίξει ξανά για το κοινό και ο κόσμος θα μπορεί να πάρει μια ιδέα για το τι ήταν αυτή η οικογένεια που υπήρξε μεγάλο κομμάτι της ιστορίας μας. Από την άλλη μεριά, φυσικά, λυπάμαι, διότι αυτό το σπίτι, που ήταν το πατρικό μας, δεν είναι πια το σπίτι μας. Και χρησιμοποιώ συνειδητά τον όρο σπίτι και όχι ανάκτορο, όπως αναφέρεται συχνά, διότι θέλω να είμαι ακριβής. Το σπίτι αυτό το έχτισαν ο προπαππούς μου, ο βασιλιάς Γεώργιος Α', και η βασίλισσα Ολγα, ως εξοχική τους κατοικία. Αργότερα ο κόσμος το αποκαλούσε “ανάκτορο”, επειδή εκεί περνούσαν οι βασιλείς μεγάλο μέρος του χρόνου τους. Αν το δείτε, όμως, από κοντά, θα καταλάβετε ότι ήταν πραγματικά ένα σπίτι – όχι ανάκτορο – με ωραία έπιπλα, βέβαια, αλλά χωρίς υπερβολές. Δεν υπήρχε κάτι το “βασιλικό” με την έννοια της χλιδής, ήταν ένα σπίτι οικογενειακό», απαντά.

Και μπορεί στις φωτογραφίες που έχει από το Τατόι να εικονίζεται μωρό στην αγκαλιά του πατέρα του κατά την παρουσίαση του δώρου που του προσέφεραν οι Ενοπλες

Παύλος Ντε Γκρες «Το Τατόι δεν πρέπει να γίνει μουσείο-βιτρίνα»

Ο γιος του τέως βασιλιά Κωνσταντίνου μιλάει στα «ΝΕΑ Σαββατοκύριακο» για την αξιοποίηση του πρώην ανακτόρου από το υπουργείο Πολιτισμού και εκφράζει την ελπίδα να μη μετατραπεί σε «πεδίο εκμετάλλευσης ή εμπορικής εκποίησης»

Δυνάμεις ως διάδοχο του θρόνου ή σε άλλες μπροστά στο τζάκι του σαλονιού με ολόκληρη την οικογένεια – για τη συγκεκριμένη λήψη επιστρατεύτηκαν σαπουνόφουσκες πίσω από την κάμερα για να αποσπάσουν την προσοχή του και της μεγαλύτερης αδελφής του Αλεξίας. Οι αναμνήσεις του, όμως, είναι μπδενικές. Η εικόνα, ωστόσο, που αντίκρισε στην πρώτη του επίσκεψη το 1981, για την κηδεία της γιαγιάς του, Φρειδερίκης, ήταν ακριβώς εκείνη της 13ης Δεκεμβρίου, όταν η οικογένειά του έφυγε εσπευσμένα για τη Ρώμη μετά την αποτυχία του αντικινήματος εναντίον της χούντας των συνταγματαρχών.

«ΑΙΣΘΗΜΑ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑΣ»

«Φύγαμε χωρίς να πάρουμε τίποτα μαζί μας. Το σπίτι έμεινε όπως ήταν εκείνη την ημέρα. Ήταν πολύ συγκινητικό. Εμοιαζε σαν να είχαμε φύγει μόλις προχθές: σκεπασμένα με λίγη σκόνη, αλλά όλα στη θέση τους. Η οδοντόβουρτσα, το ποτήρι στο κομοδίνο, τα προσωπικά αντικείμενα. Η εντύπωση που αποκόμιζες ήταν ότι ο ιδιοκτήτης είχε απλώς πεταχτεί να πάρει τσιγάρα», λέει και αναζητά στο κινητό του τηλέφωνο κάποιες φωτογραφίες που είχε τραβήξει: την

Ντουλάπα από το Τατόι, στιγμιότυπο από επίσκεψη της οικογένειας στο πρώην ανάκτορο

Βρεφικό καρότσι, στιγμιότυπο από επίσκεψη της οικογένειας στο Τατόι

ντουλάπα της μητέρας του με τα φορέματα κρεμασμένα και τα παπούτσια στη θέση τους, το καροτσάκι που τον πύγαιναν βόλτα, έναν αποθηκευτικό χώρο με προϊόντα βρεφικής περιποίησης που προορίζονταν για τον ίδιο, αλλά και την αδελφή του να κρατά τις παιδικές της φωτογραφίες.

«Αναπόφευκτα σε καταλαμβάνει ένα αίσθημα νοσταλγίας όταν βλέπεις μπροστά σου αυτά που σου περιέγραφαν, τους χώρους και τα αντικείμενα, τα σημεία του σπιτιού. Θυμάμαι τους γονείς μου να μου περιγράφουν πως υπήρχε πάντα μουσική, κυρίως κλασική, και ιδίως τα Σαββατοκύριακα άνοιγαν τα παράθυρα για να ακούγεται ως τον κήπο που κάθονταν όλοι μαζί. Η μητέρα μου, για παράδειγμα, μου έλεγε ότι λάτρευε τις βόλτες στον κήπο, αλλά δεν συμπαθούσε την πισίνα που υπήρχε διότι την έβρισκε βαθιά. Η αδελφή μου, που ήταν δύο ετών όταν φύγαμε, θυμόταν ότι το καλί στο δωμάτιο που παίζαμε ήταν πράσινο», συνεχίζει.

Τόσο από την πρώτη επίσκεψη, όσο και από τη δεύτερη και τελευταία το 1993, μπήκατε στον πειρασμό να πάρετε κάποια αντικείμενα ως ενθύμια;

Τι να πρωτοπάρεις; Είχαμε πάρει δυο-τρία πράγματα, μικρά, περισσότερο για συναισθηματικούς λόγους. Θυμάμαι ένα ημερολόγιο με τις φωτογραφίες των γονιών μου σταματημένο στη 13η Δεκεμβρίου 1967. Ήταν σαν να είχε σταματήσει ο χρόνος εκείνη τη μέρα. Νομίζω το έχουμε ακόμη στο σπίτι. Δεν πήραμε τίποτε περισσότερο. Τη δεύτερη φορά τα περισσότερα είχαν ήδη τοποθετηθεί σε κούτες κι εμείς δεν θέλαμε να πάρουμε κάτι που δεν μας ανήκε πια.

Το άνοιγμα του ανακτόρου ως εκθεσίου χώρου για το κοινό θα είναι μια έκπληξη για σας ή έχετε ήδη συνεργαστεί με τα στελέχη του υπουργείου Πολιτισμού για το τελικό αποτέλεσμα;

Πιστεύω πως η υπουργός Πολιτισμού, Λίνα Μενδώνη, έχει κάνει εξαιρετική δουλειά. Αγαπά πραγματικά το κτήμα, το έχει αγαλιάσει και έχει συμβάλει προσωπικά στη διάσωσή του, από τότε κιόλας που το έργο φαινόταν δύσκολο. Φαίνεται ότι ενεργεί με φροντίδα και αγάπη. Οχι, δεν ζητήθηκε η δική μας γνώμη για το πώς θα στηθεί ή πώς θα λειτουργήσει το μουσείο, όμως είχαν επισκεφτεί το Τατόι η μητέρα μου και οι θείες

Ο Παύλος Ντε Γκρες με τη συντάκτρια των «ΝΕΩΝ», Μαίρη Αδαμοπούλου

“

ΕΙΠΕ

Εφυγα από το Τατόι σε ηλικία επτά μηνών, οπότε δεν πρόλαβα να ζήσω το σπίτι μας, όπως ο πατέρας μου, όπως και οι πρόγονοί μου. Χαίρομαι που θα ανοίξει ξανά για το κοινό και ο κόσμος θα μπορεί να πάρει μια ιδέα για το τι ήταν αυτή η οικογένεια που υπήρξε μεγάλο κομμάτι της ιστορίας μας

μου μαζί με την υπουργό Πολιτισμού και κλιμάκιο του υπουργείου, ώστε να δώσουν κάποιες πληροφορίες και περιγραφές πώς ήταν οργανωμένο το σπίτι. Νομίζω πως έγινε απλώς αυτή η επαφή, για να πάρουν στο υπουργείο μια αίσθηση από πρώτο χέρι, τίποτα παραπάνω.

Εσείς είχατε κάποιο προσωπικό όραμα για το Τατόι;

Φυσικά. Είχα στο μυαλό μου κάτι πολύ συγκεκριμένο, που το είχα συζητήσει και με τον πατέρα μου. Θα ήθελα να γίνει κάτι ανάλογο με όσα έχουν γίνει στη Μεγάλη Βρετανία ή στη Σκωτία – ένα κτήμα που να λειτουργεί μεν ως ιστορικό μνημείο, αλλά και ως ζωντανός οργανισμός. Ενας χώρος ανοιχτός στους επισκέπτες, όπου θα μπορούν να δουν πώς ήταν η ζωή εκεί, αλλά και να έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Θα ήθελα δηλαδή να αναβιώσει το πνεύμα του κτήματος, όχι μόνο η εικόνα του. Και φυσικά, να υπάρχει η δυνατότητα να δει ο επισκέπτης τα αντικείμενα της εποχής: τα παλιά αυτοκίνητα, τις άμαξες, τα φορέματα, τα έργα τέχνης. Όλα εκείνα που αφηγούνται μια ιστορία. Για μένα, το Τατόι πρέπει να ζει κι όχι να γίνει μουσείο-βιτρίνα. Το μόνο που εύχομαι είναι να μην γίνει πεδίο εκμετάλλευσης ή εμπορικής εκποίησης. Θέλουμε να το χαρεί ο κόσμος, να το γνωρίσει, να το ζήσει με σεβασμό, όχι να το καταναλώσει.

Ποιο αίσθημα κυριαρχεί όταν συζητάτε για το Τατόι;

Πρόκειται για ένα σημείο της Ελλάδας όπου έχουν γραφεί πολλές σελίδες της ιστορίας μας. Εκεί έγιναν συναντήσεις αρχηγών κρατών, πρωθυπουργών, υπουργών, ξένων ηγετών. Είχαν έρθει αμερικανοί πρόεδροι, ευρωπαίοι αξιωματούχοι, σημαντικές προσωπικότητες. Είναι ένας τόπος που κουβαλά τη μνήμη όλων αυτών.

Νιώθω ευτυχής που τώρα ο κόσμος θα μπορεί να το δει, να περπατήσει εκεί, να αισθανθεί αυτό το παρελθόν. Γιατί, κακά τα ψέματα, πολλά κομμάτια της ιστορίας μας έχουν ξεχαστεί. Για παράδειγμα, ελάχιστα

στοι θυμούνται ότι στην απελευθέρωση των Δωδεκανήσων και σε κρίσιμες φάσεις των Βαλκανικών Πολέμων πρωταγωνίστησαν ο βασιλιάς Κωνσταντίνος και ο πατέρας του, ο βασιλιάς Γεώργιος. Αυτοί ηγήθηκαν του ελληνικού στρατού κι οδήγησαν στις νίκες εκείνες που διαμόρφωσαν τα σημερινά μας σύνορα.

Το Τατόι είναι ένα μουσείο του ίδιου του εαυτού του, μέσα από το οποίο αναπόφευκτα αναδύεται και η ιστορία της οικογένειάς μας. Αυτό το κομμάτι της ιστορίας, που μέχρι σήμερα έμενε συχνά στο περιθώριο, θα ξαναμπει κατά κάποιον τρόπο στο επίκεντρο. Όταν κάποιος δει το νυφικό της μητέρας μου, θα θελήσει να μάθει ποια ήταν, ποιος ήταν ο πατέρας μου, ποιοι ήμασταν όλοι εμείς. Ετσι, η ιστορία αυτή αποκτά ανθρώπινη διάσταση.

Δεν έχει σημασία αν κανείς αγαπά ή δεν αγαπά τη βασιλεία, η ιστορία είναι κοινή για όλους. Αυτή η χώρα, έτσι όπως είναι σήμερα, είναι αποτέλεσμα και εκείνων των προσπαθειών. Και πιστεύω πως αυτό είναι που αξίζει να θυμόμαστε και να τιμούμε.

Δεν έχετε πικρία για όσα συνέβησαν τις προηγούμενες δεκαετίες;

Πρόκειται για μια περίπλοκη υπόθεση. Το κτήμα και τα αντικείμενα ανήκαν στην οικογένειά μας. Η αλήθεια είναι ότι υπήρξε η αρχική βούληση για μια δίκαιη λύση και προέβλεπε ότι θα παραχωρούσαμε το μεγαλύτερο μέρος του κτήματος στο κράτος, ώστε να είναι προσβάσιμο σε όλους και θα κρατούσαμε την κατοικία, το μικρό κτήμα και τους οικογενειακούς τάφους, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα εκποίησης ή αλλαγής χρήσης. Δυστυχώς αυτή η λύση χάθηκε μέσα στις πολιτικές αλλαγές και τις αντιπαλότητες της εποχής. Το κράτος κάποια στιγμή αποφάσισε ότι δεν μας ανήκουν πια. Προσφύγαμε στη Δικαιοσύνη και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι πράγματι ήταν δικά μας, και ότι εφόσον δεν επιστρέφονταν, έπρεπε να μας δοθεί αποζημίωση. Ετσι κι έγινε.

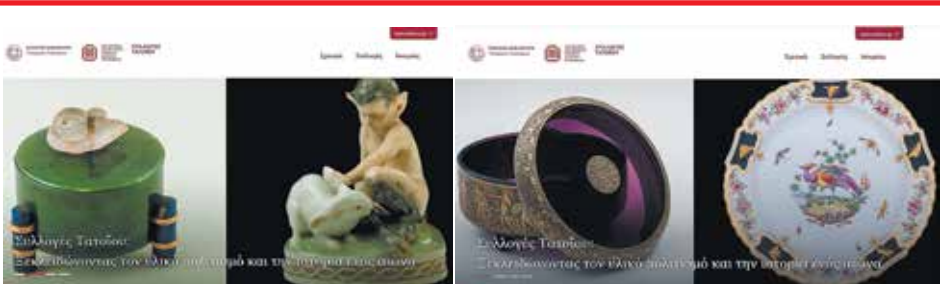
Η αποζημίωση, βέβαια, δεν αναιρεί την αίσθηση απώλειας. Υπάρχει μέσα μας το συναίσθημα ότι μας αφαιρέθηκαν πράγματα που ήταν κομμάτι της ζωής και της ιστορίας μας. Ευτυχώς, σήμερα γίνονται προσπάθειες να διασωθούν, διότι για πολλά χρόνια όλα αυτά είχαν εγκαταλειφθεί και βρίσκονταν σε πολύ κακή κατάσταση.

Όταν ανοίξει επίσημα, θα το επισκεφθείτε ή νιώθετε αμήχανα;

Βεβαίως και θα πάω. Ελπίζω μάλιστα να μας καλέσουν στα εγκαίνια· θα ήταν όμορφο να είμαστε εκεί. Αλλά, όπως και να ‘χει, κάποια στιγμή θα πάμε να το δούμε μαζί με τα παιδιά μου και να τους πω: «Εδώ είναι η ιστορία μας».

Ως τελευταίος άνθρωπος που γεννήθηκε σε αυτό το σπίτι, αν είχατε την ευκαιρία να μιλήσετε σε έναν επισκέπτη, τι θα του λέγατε;

Θα του έλεγα ότι εδώ γεννήθηκα. Θα του έδειχνα το παράθυρο του δωματίου της μητέρας μου. Και θα του εξηγούσα ότι εδώ έζησε μια οικογένεια που αγάπησε βαθιά αυτό το μέρος, το φρόντισε, το έκανε ένα λειτουργικό και βιώσιμο κτήμα, πραγματικά πρωτοποριακό για την εποχή του.

Το ψηφιακό μουσείο άνοιξε τις «πύλες» του

Περισσότερα από 70.000 αντικείμενα – από τα 100.000 περίπου που έχουν εντοπιστεί στο Τατόι, αλλά και σε άλλα σπίτια που ανήκαν στην τώως βασιλική οικογένεια – προερχόμενα από 1.908 διαφορετικές κατηγορίες και καλύπτοντας 102 χρόνια ιστορίας, συνθέτουν το μεγαλύτερο ψηφιακό μουσείο στην Ελλάδα, το οποίο από χτες είναι προσιτό σε όλους μέσω της ιστοσελίδας tatoicollections.culture.gov.gr. Ο νέος ιστότοπος, που θα εμπλουτιστεί με τουλάχιστον 20.000 αντικείμενα έως το τέλος του έτους, επιτρέπει στους επισκέπτες να αποκτήσουν μια πληρέστερη εικόνα για την καθημερινότητα στο Τατόι, αλλά και για την ιστορία της χώρας, καθώς το υλικό δεν θα είναι δυνατόν να εκτεθεί στο σύνολό του στους χώρους του πρώην βασιλικού κτήματος, όταν αυτό θα λειτουργήσει εντός του 2026, όπως ανέφερε κατά την παρουσίαση του εγχειρήματος η υπουργός Πολιτισμού, Λίνα Μενδώνη. Για την υλοποίηση του έργου, το οποίο ξεκίνησε το 2022 και ολοκληρώνεται στο τέλος του έτους, απαιτήθηκαν 171.710 εργατοώρες και 2,3 εκατ. ευρώ.